

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Martina Frank

UTOPISTIČKA VIZIJA ODGOJA

ZAVRŠNI RAD

Osijek, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Prediplomski sveučilišni studij Ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja

UTOPISTIČKA VIZIJA ODGOJA

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Filozofija odgoja i obrazovanja

Mentor: dr.sc. Ivica Kelam

Studentica: Martina Frank

Matični broj: 3240

Osijek, rujan 2019.

Sadržaj

SAŽETAK.....	V
UVOD	6
UTOPIJA.....	7
Povijest Utopije	10
OBRAZOVANJE U UTOPIJI	11
Načini obrazovanja u Utopiji	12
Jednakost svih za obrazovanje.....	13
Cilj Utopijskog obrazovanja.....	14
ŠKOLA ZA ŽIVOT ILI DANAŠNJE UTOPIISTIČKO OBRAZOVANJE?	16
ZAKLJUČAK	17
LITERATURA.....	18

SAŽETAK

U ovom radu želim predstaviti viziju odgoja i obrazovanja u ne postojećoj i savršenoj državi Utopiji i ne tako savršenoj i postojećoj državi Hrvatskoj i današnjem društvu. Prije svega predstaviti ću općenito Utopiju kao pojam savršene države koju je zamislio Thomas More. Osvrnuti ću se na Moreove ideje odgoja i obrazovanja i na to kako bi on trebao izgledati kome je obrazovanje bilo dostupno, kako se provodilo i koji je bio krajnji cilj takvoga obrazovanja te ga usporediti s današnjim obrazovanjem. Cilj ovoga rada je osvijestiti potrebu za obrazovanje u kojem učenici sami dolaze do zaključaka i znaju kritički razmišljati upravo onako kako je to More predstavio.

Ključne riječi: Utopija, odgoj, obrazovanje, prošlost, sadašnjost

Abstract

In this paper, I want to present a vision of upbringing and education in the not existing and perfect state of Utopia and the not so perfect and existing state of Croatia and today's society. First of all, I will present Utopia in general as a concept of the ideal state conceived by Thomas More. I will look at More's ideas of education and how he should look to whom education was available, how it was conducted, and what was the ultimate goal of such education, and compare it with today's education. This paper aims to raise awareness of the need for education in which students come to their conclusions and can think critically exactly as More has presented.

Keywords: Utopia, upbringing, education, past, present

UVOD

Obrazovanje svakoga od nas kreće on prvoga dana našega život. Okruženje u kojemu se nalazimo itekako može odrediti naš život, a samim time i želju za obrazovanjem. U današnjem svijetu obrazovanje se svelo na osnovnu i srednju školu te ponekad fakultet. Nakon završetka srednje škole puno mladih završava svoje obrazovanje jer fakulteti nisu obvezni već su stvar izbora i moglo bi se reći da ono što smo naučili do kraja srednje škole znamo i ostatak života. Morala li to biti tako ili postoji mogućnost tako zvanog cijelo životnog obrazovanja? Zamisao cijelo životnog obrazovanja nam predstavlja još prije petstotinjak godina Thomas More kada obrazovni sustav zapravo i nije postojao nego su pravo na obrazovanje imali samo visoki staleži društva. Možemo reći da je obrazovanje cijeloga naroda u tom periodu tek počinjalo i svi su ga smatrali zanimljivim jer nikada nisu imali pravo i priliku sudjelovati u tako čemu. More predstavlja obrazovanje kao neobavezno, kao nešto što je usputno, ali dakako jako važno. Smatram da je upravo zbog toga obrazovanje bilo zanimljivo svima jer je bilo nešto novo i provodilo se na zanimljiv način. Danas je obrazovanje kao što sam već napomenula predodređeno na odgojno obrazovne ustanove, koje imaju posebno propisane kurikulare i pravilnik o radu, znanju koje se prenosi na nove generacije, a za cilj imaju dobitak dobre ocijene i uspjeha na kraju školske godine. Većina učenika uči upravo zbog toga, dobre ocijene ili nagrade za dobru ocjenu koja im je obećana, samo nekolicina zapravo uči zbog onoga čega bi trebala – ulaganja u sebe. Morov sustav obrazovanja nije suhoparan kao naš današnji, osim učenja opće kulture tu je i učenje zanata što danas nikako nije slučaj. Često čujemo od naših starih da ne možemo sve naučiti u školi i da će nas većinu toga naučiti život. Morovo obrazovanje pružalo je sve, osim učenja činjenica svaki učenik je imao predodređeni zanat za koji će se obrazovati. Predavanja nisu bila u određenim ustanovama nego javna kako bi ih svi mogli čuti i upijati novo znanje i upravo je to značajka cijelo životnog obrazovanja. Od ove školske godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja u osnovnim i srednjim školama odlučilo je provesti reformu obrazovanja pod nazivom Škola za život. Cilj ove reforme je promijeniti način dosadašnjega obrazovanja učenika u našim školama i uvesti nove programe u skladu s onim što današnje društvo traži. Takvim programom pokušati će naučiti učenike da misle svojom glavom, da samostalno i bez straha donose zaključke. Pogledamo li način obrazovanja u Utopiji Thomasa Mora možemo uvidjeti neke značajke njegovoga obrazovanja. Primjerice jezik kritike, koji je danas itekako važan za opstanak u društvu.

UTOPIJA

Sama definicija Utopije zapravo otkriva sve o njoj. Nestvarna i neostvarena vizija države kojoj je cilj ulaganje u dobrobit svih stanovnika i stvaranje boljeg, lagodnijega života. „Utopija (grč. *ou=ne*, *tópos*=mjesto), zemlja koja nigdje ne postoji, fantazijsko dočaravanje nekoga idealnog neostvarenog i neostvarljivog stanja u ljudskom životu, ponajviše s tendencijom da se time potkrijepe stanovite koncepcije o poboljšanju društvenog i državnog uređenja, odgojnog postupanja i moralnog života“ (Filipović, 1965: 144). Prije više od petsto godina Thomas More piše svoje djelo Utopija u kojemu predstavlja idealnu državu, odnosno grad, kako bi on trebao izgledati i funkcionirati. Utopijska misao snažno se odrazila na narod onoga vremena jer su se nalazili u teškim životnim uvjetima i tražili su slamku spasa upravo to pruža im More u svom djelu. Iako je knjiga imala snažan utjecaj na ljudski rod tada i u novijem vremenu ostao je duboko ukorijenjen pojam utopističkoga u svijetu politike. „Thomas More je 1516. godine napisao djelo *Utopija*. U zapadnoeuropskoj misaonoj tradiciji taj naziv je postao sinonim za jednu od osnovnih potreba ljudskog duha, da transcendirati stvarnost i transformirati je u ime nečega što još ne postoji. U naše vrijeme psihoanaliza, počevši od Freuda, je utopijskoj misli dala jednu izrazitu dimenziju, pokazujući da maštu kao i san pokreću iste želje za užitkom i oslobođanjem koje su izvan razmišljanja o zbilji, radu i vremenu. Utopija se prevodi vrlo često kao san o jednoj društvenoj organizaciji u kojoj pojedinac neće biti otuđen, gdje će moći ostvariti i živjeti svoje snove. To znači da ovaj pojam ne odgovara samo teoretskom zahtjevu duha da suočava zbilju i nezbilju, moguće i nemoguće, već i da sadrži osnovnu ljudsku nagonsku potrebu“ (Korenčić, 1990: 595). Korenčić (1990) u svojoj analizi Morove Utopije predstavlja i opće odrednice države. Utopija je otok na kojemu postoje 54 grada, isto kao što je to bilo u Engleskoj u doba More. Većina teoretičara zaključuje iz opisa Morova glavnoga grada koji se sastoji od dvije obale, a spajaju ga mostovi da More zapravo opisuje London i u njemu zamišlja svoj savršeni grad.

Maskalan (2009) navodi utopijske ideale koji su sreća, blagostanje, sklad, jednakost/ravnopravnost, uklanjanje nepravde i neimaštine. Smatra da u svaki od tih ideala temeljni pojmovi svakoga čovjeka i kako im ih nitko ne može oduzeti. S druge strane Korenčić (1990) kaže kako Utopiju ne možemo u potpunosti razumjeti ako ne znamo razlikovati utopističko i utopijsko. S jedne strane utopističko predstavlja lažnu i apstraktnu utjehu s ciljem prekrivanja besmislenosti postojećega. Utopijsko je s druge strane nada i želja za prevratom, odnosno izmjenom postojećega u bolji ljudski svijet.

Korenčić (1990) smatra da za odbacivanje utopije zbog njezine nedjelotvornosti nije dovoljno dobar razlog da se na utopiju u potpunosti zaboravi. Iako ju možemo promatrati samo kao zamisao savršenoga u prošlosti je bila vodilja mnogima u najtežim trenucima i upravo zbog toga što utopija pruža čovjeku sigurnost i nadu potrebna je svakome od nas. „Čovjek je u biti utopijsko biće. Sav čovjekov povijesni napor usmjeren je prema onome što još nije nigdje, tj. nigdje realno, ali je zato uvijek u čovjeku kao potreba, kao htijenje, kao zahtjev da bude realno, dakle idealno“ (Polić, 1993: 67). Utopijski ideali su upravo ono čemu svaki pojedinac teži cijeloga. Čovjek kao osjećajno živo biće cijeloga života teži za nečim savršenim, a za nečim samo svojim, nečim što će njega ispuniti kao čovjeka. Svatko od nas u sebi nosi djelić Utopije, cijeloga života težimo nečemu boljemu, nečemu što nemamo. Ponekad je ta želja odlična vodilja za naprijed, jednostavno nas tjera biti boljima i što više raditi na sebi samima, ali svjedoci smo da ljudi vrlo često izgube tu nit vodilju i odlutaju predaleko. Zaborave da sve što stvaraju ne stvaraju samo za sebe nego za sve buduće generacije isto tako sve što uzimaju, uzimaju svima oko sebe i za sljedeće naraštaje ostaje sve manje. U Morovoj državi ne postoji podjela vlasništva nego je sve što posjeduju zajedničko, svaki čovjek ima pravo na sva dobra koja država stvara, ne postoji privatno vlasništvo. More smatra da je privatno vlasništvo loše jer stvara konflikte među ljudima i upravo konflikte koji su se događali, ali koji se i događaju danas želi riješiti zajedničkim vlasništvom svega što država posjeduje. „Utopije u novovjekovnom smislu pojma nisu nezbiljske prikaze onoga, što uopće ne može postati zbiljsko, nego unaprijed nabačene mogućnosti koje bude snagu za pokušaje njihovog ostvarivanja. Humanost je temelj mogućnosti razmišljanja o utopiji“ (Korenčić, 1990: 602). Korenčić nam također predstavlja što za cilj ima Utopija, ali donosi i povijesni presjek ljudskih maštanja o stvaranju idealne zajednice. „Stalna i naglašena preokupacija utopije je stvaranje nove i bolje zajednice ljudi, a ona je utemeljena na mitu o idealnom gradu i novom utemeljenju. Mit o utemeljenju javlja se u dvjema suprotnim dimenzijama, religioznoj i zemaljskoj. Religiozna dimenzija će ustuknuti pred pojavom društvenih suprotnosti; mitsko razdoblje bit će pokopano. Izgubit će se vjerovanje da će se nova ljudska zajednica utemeljiti posredovanjem nekog mitskog bića, na primjer Boga, a početak će dominirati uvjerenje da jedino čovjek sam može biti tvorac svoje nove sudbine i svog spasenja. Od Romula i Rema do američkih hippyja, od Platona do Asimova, što znači od filozofije do znanstvene fantastike, ideja o utemeljenju idealnog grada, idealne ljudske zajednice, predmet je ljudskih maštanja“ (Korenčić, 1990: 596). Mora li nova i bolja zajednica biti samo mit ili postoji mogućnost za stvaranje sigurne zajednice i danas? Zamislite, ne morate više brinuti da će vam netko nešto ukrasti, ne morate upozoravati djecu da paze s kime će pričati na ulici, bilo bi lijepo zar ne?! Svi stvaramo zajednicu u kojoj

živimo, u kojoj naša djeca odrastaju ako se dovoljno potrudimo možda i mi možemo imati novu i bolju zajednicu ljudi. Mora li idealna zajednica ili idealan svijet biti samo plod ljudske mašte? Ako uložimo svo svoje znanje, ideje i rad u nju i mi možemo živjeti u zajednici kojoj ne treba previše zakona i odredbi već je dovoljna ljudska riječ i povjerenje. Naravno, ne možemo tako funkcionirati s cijelim svijetom, ali s nama najbližim ljudima itekako možemo.

Povijest Utopije

Mumford nam predstavlja kako je More zapravo došao na ideju stvaranja Utopija. Rasprave o idealnim državama dobivaju oblik ovisno o vremenu nastanka. „Platonova Država potječe iz razdoblja društvenog rasula nakon Peloponeskog rata. Stoga je njena britkost vjerojatno dijelom uzrokovana beznadnim prilikama kojima je Platon svjedočio. U sličnom je razdoblju nereda i nasilja Thomas More napravio temelje za svoju zamišljenu državu. Utopija je bila most kojim je pokušao spojiti poredak srednjeg vijeka s novim običajima renesanse“ (Mumford, 2008: 10). Thomas More preuzima ideje svoga učitelja Platona u stvaranju svoje Utopije. Slično kao što je More zamislio Utopiju, Platon je zamislio i predstavio Državu. I Platon i More živjeli su u vrijeme ratova i bitaka za zemlju s toga ne čudi što im je bila potrebna imaginarna savršenost. Osim samih pisaca velikih djela sigurnost i savršenost itekako je bila potrebna i svim ljudima tadašnjega svijeta.

„Platona i Thomasa Morea dijeli gotovo 2 tisuće godina. Iako je utopija nestala iz književnosti, i dalje živi u umovima ljudi. Tako se prvih 1500 godina nakon Krista preselila na nebo, u nebesko kraljevstvo. S ovim nastaje kršćanska utopija. Čovjek može ući u nebesku kraljevinu, ali ga ne može ni na koji način stvarati ili mijenjati. Sreća sad ne leži u djelu, nego u konačnoj naknadi. Ako bude vodio krepostan život, bez obzira na sve pretrpljene nedaće, čovjek će biti nagrađen vječnim životom punim blagostanja poslije smrti u raju“ (Mumford, 2008: 56). Iako je More preuzeo ideju o stvaranju Utopije od Platona koji piše djelo Država dvije tisuće godina su učinile svoje i postoje razlike u pogledu na svijet i narod. Najveća razlika između Platona i Mora je podjela stanovništva na staleže. Platon smatra da mora postojati klasifikacija staleža i da ne mogu svi obavljati sve poslove i biti jednaki. Dok More smatra da je jednakost najvažnija, za robove se biraju samo prijestupnici zakona, odnosno zločinci, i to je njihova kazna i način iskupljena, a svi ostali stanovnici su jednaki. I djeca i žene i muškarci. Upravo takva jednakost dovodi nas do onoga o čemu govorim u ovom radu – obrazovanju u utopiji, gdje su svi jednaki i svi imaju jednaka prava kako na obrazovanje tako i na napredak. „Osim što svi znaju kako obrađivati zemlju, izučavaju i još jedan zanat, s tim da se niti jedan ne cijeni više nego ostali. Ovo je velik skok u odnosu na Platona po kome se obrtnička zanimanja smatraju nečasnim da bi se njime bavio itko osim običnog puka.“ (Mumford, 2008: 65).

OBRAZOVANJE U UTOPIJI

Obrazovanje u Utopiji počinje u najranijoj dobi što nam i sam More opisuje, obrazovanje predvode svećenici kao najobrazovanije osobe toga vremena. Cilj obrazovanja je stvoriti kritičko mišljenje i naučiti djecu da svoje mišljenje mogu izraziti. „Svećenici odgajaju djecu i omladinu i više se brinu da kod njih razviju moral i dobre navike no znanje. Naročito se brinu da dječacima još odmalena, dok su im duše još nježne i povodljive, usade zdrave i za održanje njihovog društva korisne misli. I kad ovakve zdrave misli upiju još kao djeca, onda ih one prate i kao odrasle ljude kroz cijeli život. To jako doprinosi održanju i jačanju društvenog poretka pošto se ovaj, inače, raspada jedino pod utjecajem ljudskih poroka, a ti se rađaju iz izopačenog načina mišljenja” (More, 2002: 180). U današnjem svijetu konstantno smo okruženi pojmom cijelo životnog obrazovanja, ali ako pogledamo u povijest upravo takvo obrazovanje predstavio je More. Obrazovanje u kojem nema razlike između žena i muškaraca već je dostupno svima, također More smatra da obrazovanje ne može biti dobro ako ga provode bogate obitelji iz viših klasa već treba biti javno i svima dostupno. Upravo o tome piše i Ertugrul (2010) kaže kako filozofija obrazovanja u Utopiji nije namijenjena samo za formalno obrazovanje, nego se nastavlja cijeli životni vijek i svatko od učenika stvara podlogu za izučavanje svoje profesije. Svakako je najveća novost u obrazovanju utopljana da obrazovanje nije određeno formalnim školstvom, a isto tako i da ne završava u određenoj dobi. Također ne postoji razlika između obrazovanja muškaraca i žena nego su svi jednaki i imaju pravo na obrazovanje. Prema Ertugrul (2010) nitko od utopljana obrazovanje nije gledao priliku za postizanje višeg statusa u društvu ili za ostvarivanje materijalne koristi. Žalosno, ali istinito danas sve više ljudi nastavlja svoje obrazovanje iz materijalnih razloga i lakšeg dolaska na višu poziciju u društvu odnosno firmi u kojoj radi. Ne bi li obrazovanje trebalo biti nešto što nas ispunjava kao osobu? Nešto što nas čini boljima? Smatram da je obrazovanje i znanje nešto što je najvažnije znati prenijeti na druge jer što imate od dobre plaće na poziciji profesora, ako vaši učenici ne shvate i ne nauče s razumijevanjem predmet koji predajete? Jeste li uspjeli u svom pozivu? Naravno da ne, novac je prolazan, ono što naučite mlade ljude koji će jednoga dana biti na vašoj poziciji i znati to prenijeti mlađim generacijama je ono što je uistinu bitno i važno.

Načini obrazovanja u Utopiji

Parrish (2010) nam predstavlja kako je obrazovanje u Utopiji izgledalo. Utopljeni su neprestano okruženi obrazovanjem prije zore, za vrijeme obroka, ali i u večernjim satima. Pomalo nevjerovatno, ali predavanja u ranu zoru privlače najviše slušatelja. Obrazovanje se ne svodi samo na predavanja kakva su nama danas poznata, osim takvih možemo reći običnih predavanja, utopljeni znanje dobivaju na različite načine. Primjerice razgovorom sa starješinama kojim im prenose svoje znanje. Također osim obrazovanja koje je dostupno svima svatko od stanovnika uči jedan ili dva obrtnička zanimanja i svatko je obučen za rad u poljoprivredi. Upravo zbog načina obrazovanja bilo je dostupno svima dok se današnje obrazovanje svodi na suhoparne predmete i kurikulare u obrazovnim ustanovama i završava izlaskom iz istih. Nauče li naše škole djecu uistinu sve što im je potrebno za daljnji život? Nikako. Današnje obrazovanje u školama mogli bi smo reći svodi se na usvajanje općeg znanja koje je itekako bitno jer opće znanje je odraz svake jedinice. Ali što je s znanjem koje je potrebno za život? Svatko od nas slušao je priče svojih roditelja u kojima su nam prepričavali kako je to izgledalo kada su oni bili školarci i u školi su učili kako kuhati, peglati, zabijati čavlić... je li im stvarno bilo tako loše? Sve što su naučili u školi morali su iskoristiti u jednom trenutku svoga života. Djeca koja danas izlaze iz škola znaju jedino naučiti gradivo napamet. I upravo to je problem današnjega društva što ne postoji obrazovanje kakvo je zapravo potrebno djetetu.

„Oni dan i noć dijele na dvadeset i četiri jednaka dijela, a samo je šest dodijeljeno za rad ... ali sat koji nije dan za rad, spavanje i hranu prepušteni su slobodnoj volji svakog pojedinca. Međutim, ovi sati nisu za lakoću već za neki koristan zadatak prema individualnom ukusu. Ta su razdoblja dana za intelektualne stvari“ (More, 2002: 104). Obrazovanje u Utopiji nije bila primarna stavka svakoga dana već se događalo u slobodno vrijeme i samim time je bilo zanimljivije. Danas je obrazovanje striktno određeno na pet ili šest školskih sati dnevno svaki dan u isto vrijeme. Nitko od nas nije svaki dan zainteresiran za sjedenje u školskim klupama i slušanje predavanja, ponekad bi radije nešto sami pročitali i o tome razmislili, Utopija je to svojim učenicima dozvoljavala – obrazovanje u slobodno vrijeme uz slobodu izbora.

Jednakost svih za obrazovanje

Halpin (2001) naglašava kako je obrazovanje koje More predstavlja zapravo bila vrlo riskantna i značajna ideja jer u vrijeme objave Utopije većina stanovništva Engleske nije znala ni čitati ni pisati. Još radikalnija odrednica Morova obrazovanja je što predlaže da se obrazovanje provodi na materinjom jeziku naroda kako bi svima bilo dostupno, a ne kao što je dosad bio običaj na latinskom. U to vrijeme pravo na obrazovanje imali su samo muškarci iz visokih staleža društva s toga je Morova ideja obrazovanja za sve kako muškarce tako i žene također radikalna. Također naglašava i Morov stav da obrazovanje i znanje čitanja i pisanja ne donose prednost za dobro ponašanje i moral. U skladu s tim djeca se odgajaju kako bi osigurala stabilnost njihova društva i od najranije dobi ih uče kako su dobro ponašanje i moral najveće vrline. Ako pogledamo u povijest dugi niz godina obrazovanje je bilo rezervirano samo za muškarce jer su se smatrali jačim i uspješnijim rodom. Današnji stav obrazovanja nije takav, ali još uvijek možemo naići na izjave da ženama nije mjesto na fakultetima ili da žene ne trebaju raditi nego rađati i odgajati djecu. Koliko god se kao društvo trudili napredovati uvijek postoji nekolicina ljudi koja ima ovakvo mišljenje i koja smatra da je njihovo mišljenje ispravno. Svatko od nas, baš kao što More naglašava, ima pravo na obrazovanje i nitko nam ne može oduzeti tu slobodu.

I tada kao i sada ljudi su se razlikovali i uvijek će se razlikovati po svojim interesima, ali nikome nije bilo zabranjeno obrazovanje. Mogućnost izbora oduzeta je samo posebno nadarenima jer je za njih pretpostavljeno nešto veće što se s jedne strane kosi s Morovim naglaskom na jednakost svih ljudi. Ali opet pogledamo li to s druge strane, uvijek je bilo tako i vrlo vjerojatno će zauvijek biti. „Utopijska je praksa da se javna predavanja održavaju prije zore. Pohađanje ovih škola obvezno je za one koji su posebno odabrani za učenje. Unatoč tome, osobe svih klasa, i muškarci i žene, uglavnom su znatiželjni čuti ova predavanja, pohađajući ona koja odgovaraju njihovoj maštovitost.“ (More, 2002: 104).

Cilj Utopijskog obrazovanja

„Zadaća utopijske pedagogije je stvoriti građane koji razumiju odnos moći i znanja, sposobni su propitivati osnovne pretpostavke koje upravljaju političkim životom, prepoznaju ograničenja suvremenih institucija, posjeduju hrabrost za izazivanje moći i imaju vještine potrebne za transformaciju postojećih društvenih i političkih institucija, a ne samo prilagođavanje njima“ (Webb, 2009: 752). Webb nam donosi zadaću utopijske pedagogije i s ovim djelom utopijskog odgoja se moram u potpunosti složiti, takav odgoj stvara osobe koje znaju misliti svojom glavom i mogu poboljšati svijet oko sebe. Jer kakva je svrha stalnog prilagođavanja političkom životu i njihovim odlukama, ako se s njima ni najmanje ne slažemo. Današnje države ne mogu funkcionirati bez političkog vodstva, ali ne bi mogle funkcionirati niti bez malih skupina dovoljno hrabrih ljudi koji se protive određenim političkim odlukama, na kraju krajeva živimo u demokratskoj državi i svatko ima pravo na svoj glas i mišljenje. „Utopijska pedagogija nastoji razviti ne samo jezik kritike, nego i jezičnu mogućnost. Ističući kako je „dominacija uvijek djelomična“, utopijska pedagogija traži „prostore disanja u sustavu“, otvore kroz koje mogu proizaći nove protuhegemonске mogućnosti. Tako shvaćena, utopijska pedagogija poprima oblik eksperimentalnog razmišljanja i iskustvene prakse namijenjen održavanju budućnosti otvorenom. Slijedom toga, suprotstavlja se bilo kojoj tezi o kraju povijesti koja želi urušiti budućnost u sadašnjost i vrsti tradicionalnog nacrtu, koji preispituje budućnost nametanjem jedinstvene monolitne vizije“ (Webb, 2009: 751). Prostori disanja u sustavu, zamislite ne morate mučiti djecu s lekcijama za koje i sami znate da nisu važne već im taj sat možete ponuditi nešto njima, ali i vama zanimljivo? Smatram da bi tako obrazovanje bilo - puno zanimljivije i dostupnije djeci i sama djeca bi se bolje osjećala u školi jer bi i njihove želje za znanjem bile ispunjene. Isto tako utopijsko obrazovanje usmjereno je na održavanje otvorene budućnosti i prihvaćanju svih novih i boljih mogućnosti kojih budućnost i novije vrijeme donosi što znači napredovanje i učenika i učitelja k boljemu „Središnja je utopijska vizija obrazovanja ideja je obrazovanja za vrlinu. To je dijelom istina jer oni drže da su proizvodi učenja - ili, drugačije rečeno, zaključci do kojih se dolazi prirodnim razumom - sami u konačnici sinonim za zahtjeve vrline. Što ne znači, naravno, da se učenje misli zamijeniti zaključcima religije koji se tiču vrline, već da će ih pravilno slijeđenje učenja ispuniti. Iako prakticiraju neku vrstu ograničene tolerancije širokog raspona teizama u svom društvu, Utopijci se posebno drže da su osnove religioznog vjerovanja presudne za odgoj i vrlinu, a to je dijelom iz tog razloga što svećenici nadziru utopijski obrazovni sustav. Ipak, iako prepoznaju religioznu osnovu vrline, primjećuju da je i to na kraju utemeljeno u prirodnom razumu. Jer budući da razum (kako vjeruju) ukazuje

na postojanje dobroćudnog Boga, proizlazi da izostavljanje ovih podataka iz našeg moralnog rasuđivanja mora proizvesti neispravne zaključke“ (Parrish, 2010: 599).

More predstavlja i odgoj Utopije koji također donosi nešto radikalno, kazna koju ljudi dobivaju za počinjenje kriminala koji učine nije novčana jer ne vide moć i svrhu novca. Zločinci postaju robovi i na taj način se iskupljuju državi. Nagrada također nije u novcu, nagrada je postavljanje statua na glavnim trgovima kako bih i svi mogli vidjeti i svakodnevno se sjetiti dobrog što je netko učinio, kako i sam More piše služe kao poticaj mlađih generacija na dobro ponašanje. Moglo bi se reći da na taj način stvaraju uzore mlađima, a svi smo svjesni da dobar uzor može pomoći svakom djetetu u ostvarenju samoga sebe kao osobe. Nagrada za današnji uspjeh je materijalno. Sve više i više gubimo prave moralne vrijednosti i lijepa riječ ili gesta ništa ne znači ako uz to još nemamo neki vrijedan poklon. su okružena iskrivljenim moralnim vrijednostima, stvaraju sliku života kao nečega materijalnoga. „Odvraćaju od kriminala kaznama i nagrađuju vrline odgovarajućim počastima. Tako su postavili statue na trgovima muškarcima koji su izvrsno služili republici. Njima u čast za velika djela koja su učinili. Štoviše, ovo sjećanje služi kao motiv za slijedeću generaciju i kao svojevrsni poticaj vrlini“ (More, 2002: 153).

ŠKOLA ZA ŽIVOT ILI DANAŠNJE UTOPISTIČKO OBRAZOVANJE?

Nakon što sam predstavila ideologiju obrazovanja Thomasa More u njegovoj Utopiji želim se osvrnuti na novu reformu koja je od početka školske godine krenula u osnovnim i srednjim školama. Iako je More još prije petstotinjak godina vidio potrebu za cijelo životnim obrazovanjem u našoj državi taj se pojam javlja zadnjih par godina. Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske potaknuto pojmom cijelo životnog obrazovanja od ove godine započinje reformu u školama pod nazivom „Škola za život“ kojoj je cilj upravo stvaranje podloge za cijelo životno obrazovanje. Utopistička vizija odgoja je stvaranje učenika koji znaju kritički razmišljati i samostalno donositi zaključke, odnosno stvaranje učenika za budućnost. Upravo to ima za cilj i škola za život. Svakodnevno smo svjedoci utjecaja tehnologije na sve generacije, a posebice na mlađe koji ne mogu ni zamisliti dan bez pametnih mobitela, televizije ili kompjutera. Svijet oko nas mijenja se iz dana u dan i stvari koje su bile ne zamislive prije 20-ak godina danas su itekako moguće, naš je zadatak pružiti djeci obrazovanje koje će moći koristiti za deset ili petnaest godina i upravo zbog toga smatram da bi ova reforma i program mogao biti dobra odskočna daska za sve nove generacije. Način obrazovanja na koji smo svi navikli sada se mijenja, naravno ne iz korijena, ali dolazi do promjena kao što je i navedeno na internetskim stranicama škole za život kažu kako će ocjene i dalje postojati i njima će se ocjenjivati usmeni i pisani radovi te različite aktivnosti, ali više neće biti jedini način vrednovanja. Smatraju da je važnije od učenika dobiti povratnu informaciju nego dati dobru ocjenu. Upravo ono što je gore u tekstu spomenuto, ocjena je postala jedina nagrada za rad učenika, što je u potpunosti krivo. Ako dobijemo dobru ocjenu znači li to da smo nešto naučili i usvojili znanje? Naravno da ne, ocjena je samo način vrednovanja znanja, ali danas imamo potpuno iskrivljeni stav o tome. Možete imati sve petice u e-dnevniku ili indeksu, a biti ne spremni za daljnje obrazovanje u srednjoj školi i fakultetu ili još nešto gore ne znati primijeniti svoje znanje u struci. Također na internetskim stranicama škole za život navode cilj ovog programa kojim žele povećati kompetencije učenika u rješavanju problema i povećati zainteresiranost i zadovoljstvo kako kod učenika tako i učitelja. Naravno da ne možemo očekivati da ovaj program zaživi odmah i da sve ide po planu, ipak je to velika promjena s obzirom na dosadašnji način obrazovanja. Povećanje kompetencije učenika u rješavanju problema je jako bitna stavka obrazovanja, napokon ćemo se maknuti od učenja lekcija napamet i omogućiti učenicima razmišljanje svojom glavom. Upravo onako kako je More smatra da je ispravno, sposobnost kritičkog mišljenja i po gleda na svijet.

ZAKLJUČAK

Upoznavanjem utopističkog načina odgoja možemo zaključiti da je More bio daleko ispred svoga vremena, obrazovanje kakvo je on predstavio donijelo je nešto novo i drukčije, postalo je zanimljivo i dostupno svima koji su željeli ulagati u svoje znanje. Način na koji su se predavanja održavala je dakako bio zaslužan za to. Ideja o stvaranju kritičkog mišljenja kod djece i odgoju u kojemu djeca sama donose zaključke je nešto što svakako trebamo u današnjem obrazovanju. Jer što imamo od suhoparnih činjenica koje nakon nekog vremena svakako zaboravimo. Upravo takvo obrazovanje predstavlja nova reforma hrvatskoga školstva i iskreno se nadam da ćemo kao država u tome uspjeti i znati stvarati djecu koja mogu razmišljati svojom glavom i sami donositi zaključke o svemu što ih okružuje.

Utopija kao mjesto koje ne postoji, kao nešto ne ostvareno, a živi u svakome od nas. Zapravo, moglo bi se reći da svatko od nas stvara svoju osobnu utopiju i da je svatko od nas negdje duboko utopističko biće jer tko ne bi želi živjeti savršenim životom, biti sretan, ispunjen... Utopija, onakva kakvom ju je zamislio Thomas More nikada neće postojati, ali iz njegovog načina života, organizacije društva i obrazovanja možemo puno naučiti i puno toga iskoristiti.

LITERATURA

1. Filipović, V. (1965). *Filozofski riječnik*. Zagreb: Matica hrvatska.
2. More, T. (2002). *Utopija*. Beograd.
3. Mumford, L. (2008). *Povijest Utopija*. Zagreb: Jasenski i Turk.
4. Polić, M. (1993). *K filozofiji odgoja*. Zagreb: Znamen.

Internetski izvori:

1. Ertugrul, G. Education in Thomas More's Utopia. Preuzeto 15. rujna 2019. s <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4771/65645>
2. Halpin, D. (2001). Utopianism and education: the legacy of Thomas More. London: *British journal of educational studies*. Preuzeto 15. rujna 2019. s https://www.jstor.org/stable/3122242?seq=1#page_scan_tab_contents
3. Korenčić, K. (1990). Utopija. *Revija za socijalnu politiku* (595-603). Zagreb Preuzeto 16. rujna 2019. s https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=228655
4. Maskalan, A. (2009). Utopija i njezini doprinosi suvremenim istraživanjima roda. *Filozofska istraživanja* (505-524). Preuzeto 16. rujna 2019. s https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=71357
5. Parrish, J. (2010). Education, Erasmian humanism and More's Utopia. *Oxford Review of Education* (589-605). Preuzeto 17. rujna 2019. s <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03054985.2010.514437>
6. Webb, D. (2009). Where's the vision? The concept of utopia in contemporary educational theory. *Oxford Review of Education* (743-760). Preuzeto 17. rujna 2019. s <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03054980903371179>
7. <https://skolazazivot.hr/>